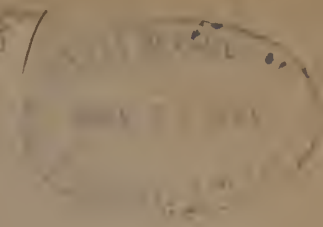

D

11, 7/87

Mit een pichtelijk hydroschiff
dow

Chantepie de la Saussaye

Chantepie de la Saussaye

m. a.

P. II [✓] Chantepie de la Saussaye

DE OORLOG IN ZUID-AFRIKA.

Gebeurtenissen, als die wij beleven, gaan niet voorbij vreemd aan ons geestelijk leven. Zij dringen ons Gods aangezicht te zoeken. Onze ontroering, onze vragen, ons medelijden brengen wij voor God. Wij smeeken God voor onze stamverwanten in Zuid-Afrika, die zelf alles van 's Heeren hulp verwachten. Hoe algemeen dit gevoel is geweest, bleek wel toen in de eerste weken van den oorlog allerwege in ons vaderland de bedehuizen bestormd werden om daarbinnen in Gods tegenwoordigheid uiting te geven aan wat de harten bewoog. Diezelfde behoefte nu blijft bestaan. Ons hart dringt ons te volharden in het gebed. Onze gedachten zijn voortdurend bezig met wat daar in de verte geschiedt en ons toch van zoo nabij aangaat.

Daarbij gevoelen wij nu ook de behoefte om te verstaan wat deze oorlog ons zegt. Wij willen de geschiedenis van onzen tijd zien in het licht van Gods eeuwig koninkrijk. Zoo deden de profeten in

Israël; zoo moeten ook wij doen, steunende op hun woord en verlicht door Gods geest. Al gevoelen wij ons tegenover deze taak zwak; wij mogen haar niet verwaarloozen.

Zoo wensch ik dan in enkele opmerkingen, los bij elkander gevoegd, terug te geven wat ik versta van de lessen welke deze oorlog ons geeft.

I.

Algemeen gevoelt men de pijnlijke ironie, die ligt in het uitbarsten van dezen krijg bijna onmiddellijk na de vredesconferentie dezen zomer te 's Gravenhage gehouden. Men moge dan beweren dat niemand er aan dacht door deze conferentie voortaan elken oorlog onmogelijk te maken; verder dat de bereikte uitkomst: een eerste schrede te zetten op den weg van het beslechten der internationale geschillen door arbitrage, niet onderschat mag worden: het blijft waar dat reeds de conferentie zelf de hoog gespannen verwachtingen wreed heeft teleurgesteld, en dat nu deze oorlog er een somber licht op werpt. De tegenstelling is al te schel: de mogendheden die tractaten sluiten om den oorlog met zijn gruwelen te beperken zoo niet te verhinderen, en middelerwijl het beramen van een krijg als die nu de wereld opschrikt. Men spreekt van vrede; en intusschen nemen overal de krijgstoerustingten toe en laat geen

staat zijn eerzuchtige plannen varen. Het is al te onnoozel te meenen dat eenig idealisme en wat goede wil volstaan om de saamgepakte donderwolken te verjagen en kalmte te herstellen. Erger dan onnoozelheid is in het spel, wanneer men het mogelijk acht een internationaal recht te scheppen en over de geheele aarde te vestigen, terwijl steeds meer de grondslagen van recht in het bewustzijn juist der staatslieden en voorgangers zijn losgewoeld.

In elk geval: de droom van vrede is nu verstoord. Er is oorlog; en oorlog in den ergsten vorm: zonder schijn van recht, uit de laagste motieven, op de meest trouwelooze wijze voorbereid. Men had zoo dikwijls gezegd dat zoo iets in onze eeuw van beschaving, verlichting, verzachting van zeden onmogelijk was. Het was vrede op aarde; wel een gewapende vrede, maar men koesterde de hoop op weg te zijn naar een nieuwen toestand, waarin de volken, door nieuwe banden vereenigd, de aarde en haar hulpmiddelen steeds meer zouden gebruiken en genieten. Het evenwicht, met moeite in Europa bewaard, zou weldra ook in andere werelddeelen gevestigd zijn; de mogendheden stelden alvast elkan- der tevreden met sferen van invloed in Afrika of met stukken van het ineenvallende China. Wel waren er dreigende wolken in de verte: de opkomst van Japan, de onverwachte militaire ontwikkeling

der Vereenigde Staten; maar dit was toch niet genoeg om de slapers en droomers wakker te maken. Men droomde den droom van vrede.

Nu ontbrandt in Zuid-Afrika, door Engeland lang voorbereid, deze krijg tegen een klein, vrij volk van stamverwanten en geloofsgenooten. En de volken — niet alleen wij Hollanders — gevoelen dit als een schennis, een verstoring van het werk waarvan men zoo vurig hoopte en zoo luide verkondigde dat het in goeden gang was. De vrede is verbroken. Beschaving, vooruitgang hebben deze misdaad NIET onmogelijk gemaakt. Als de volken en vorsten ijdelheid bedenken — zou niet veel van wat wij als idealisme prijzen, in Gods oog ijdelheid zijn? — zal de Heer hen bespotten, die in den hemel woont zal lachen.

Het is een illusie dat menschelijk beramen bij machte zou zijn de hartstochten tot zwijgen te brengen. De menschen wegen en berekenen fijn en verstandig en slim hoe zij de tegenstrijdige belangen zullen vereenigen. Zij denken dat zij de geschiedenis kunnen MAKEN. Maar God regeert, Hij alleen. Hij verstoort de plannen. De wijze lieden, de regeerders, de ministers roepen: vrede; en daar wordt het gebulder der kanonnen gehoord.

Ongetwijfeld is hierin iets dat het hart verheft. God regeert. Het vrederijk buiten God: een her-

senschim. De band die de vereenigde staten der wereld zal verbinden: een spinrag. De plannen der menschen: ijdelheid. God maakt de wijzen in hun raadslagen dul. De menschen zeggen: ziehier iets groots, wij vereenigen ons tot een vredesconferentie; God laat er een licht op vallen waardoor het in aller oog verschijnt als belachelijk.

De geloovige gevoelt dat wanneer God der menschen doen verbreekt en de rust verstoort op aarde, er iets groots aan het werk is. Toch zou het overspannen en onwaar zijn, indien wij deden alsof dit naderen Gods ons hart onvermengd, onmiddellijk met blijdschap vervulde. Wij lezen wel: „de Heer regeert, de aarde verheuge zich”; maar er staat ook: „de Heer regeert, dat de volken beven”. Wanneer God de wijsheid der menschen tot dwaasheid maakt, hun schoonschijnende ontwerpen omkeert, dan kunnen wij ons wel verblijden, doch in de eerste plaats gevoelen wij het vreeselijke er van.

Laat ons toch van de profeten van Israël leeren de diepe smart, waarmede zij de gerichten Gods erkennen. Wij zijn zoo dikwijls anders gestemd. Wanneer wij de menschen wat hebben doorgrond en geproefd hoe voos, hoe nietig, hoe ledig hun plannen, drijfveeren, overwegingen zijn, dan scheppen wij er soms vermaak in dat die ijdelheid blijkt en het schijnbaar grootsch gebouw instort. Ja, zoo

is de wereld (zeggen wij dan), ik wist het wel, ik heb het wel gezien. Maar dit is een onedel, een slecht genoeg. Jeremia wist wel hoe vermolmd in- en uitwendig de toestand van Jeruzalem was, hij had gezegd hoe het komen zou; — maar toen het kwam, weende hij bitter. Welnu, zoo betaamt het ook ons. God keert der menschen ontwerpen om. Laat ons dat erkennen, eerbiedig, met vrees en beving. Er ligt een zegen in; maar God begint met den mensch ter aarde te werpen.

In dien diep ernstigen zin spreken wij van de ironie in de gebeurtenissen die wij beleven.

II.

De wrange vrucht der beschaving onzer eeuw is de verslapping van het zedelijk oordeel. Wij willen kennen, begrijpen; wij durven niet oordeelen. De wetenschap heeft ons geleerd hoe veelzijdig de dingen zijn, het is gewaagd en bekrompen stellig te beslissen. Alles is betrekkelijk, alles is gemengd: goed en kwaad, recht en onrecht.

Uit die geestelijke slapheid richt deze oorlog ons op. Ons warm gevoel voor onze stamverwanten doet onze redeneeringen voor een poos zwijgen. Dit is al iets, reeds die sympathie op zich zelf is van beteekenis. Wij gevoelen voor menschen van ons bloed en onzen stam, die een strijd hebben om de vrijheid

gelijk aan dien, waarin God ons voorgeslacht ter zijde stond; en wij wagen het op dat groote gevoel af te gaan. Dit breekt de ontzenuwende gewoonten van onzen geest. Als wij nu iemand hooren zeggen: er is voor en er is tegen, dan vinden wij dat laf; wij vergeten dat dit toch de wijsheid is die wij zelf gewoonlijk opdisschen. Op zich zelf reeds is het verheffend dat zulk een groot gevoel onze flauwheid en matheid van ziel verjaagt.

Doch er is meer. De overtuiging breekt door, dat hier inderdaad recht en onrecht tegenover elkander staan; en wij vermogen ons rekenschap te geven van de gronden waarop deze overtuiging rust.

Natuurlijk — het is bijna overbodig het te zeggen — staan niet DE Engelschen en DE Transvalers en Vrijstaters tegenover elkander als de boozen en de goeden, als duivels en engelen. Niet de personen en niet de volken zijn het over wie wij licht en schaduw zoo uitwendig en zoo partijdig verdeelen. Maar in den strijd dien zij strijden, vertegenwoordigt de eene zijde volkomen, onvoorwaardelijk het recht en pleegt de andere schandelijk onrecht.

Dit wordt volstrekt niet weerlegd door de vaak aangevoerde bewering dat Engeland voor de beschaving in Zuid-Afrika strijdt tegen een achterlijken staat, die in regeeringsvorm en maatschappelijk leven stijfhoofdig vasthoudt aan verouderde vormen. Het

is zeer twijfelachtig of deze bewering inderdaad juist is, of de Afrikaanders zelf niet beter de rijkdommen van hun bodem zullen beheeren en niet verstandiger weten met de inboorlingen om te gaan dan de Engelschen. Maar al ware het anders, al ware het engelsche bestuur verre boven dat der Boeren te verkiezen, wettigt dit geenszins het ingrijpen in eens anders recht. Het trotsche besef van dragers te zijn der beschaving levert den Engelschen het snoode voorwendsel om de zwakkeren van land en vrijheid te berooven. Het is niet de vraag welke uitkomst ten slotte zal blijken de voor de beschaving meest gewenschte te wezen: daarover oordeelt de geschiedenis, en wee den mensch die daarmede zijn onrecht tracht goed te praten.

Zooals de zaak staat in Zuid-Afrika, verdedigt een klein volk zijn vrijheid, aangerand door een groot rijk, dat alleen uitbreiding van macht en geldelijk voordeel voor zijn speculanten beoogt. Voor onzen geest staat de aangrijpende geschiedenis der Boeren, die in de laatste halve eeuw van de eene streek naar de andere moesten trekken, eindelijk ver in 't binnenland hunne vrije staten hadden gesticht, en nu opnieuw belaagd worden door de machtige natie die belust is op het goud dat ongelukkig onder den bodem van Transvaal is gevonden. Zoo staan de Boeren, zijzelf, alle weerbare mannen, tot

grijsaards en jongelingen toe, vast besloten liever te sterven dan te bukken, tegenover de onwillige huurlingen der engelsche geldmannen. Indien ergens dan staat hier recht tegenover onrecht. De Boeren strijden voor huis en vaderland, voor de vrijheid zoo duur gekocht door het harde leven dat zijzelf en hun vaders hebben geleid. De Engelschen strijden voor groote belangen, politieke en geldelijke belangen, maar . . . zonder schijn van recht.

Laat ons tot onze schaamte erkennen, hoe noodig wij hebben dat ons gevoel voor recht worde gescherpt. Velen zeggen dat recht en belang samen vallen; dat er eigenlijk geen hooger recht is dan het algemeen belang. Indien dit zoo ware, zouden wij Engeland niet mogen veroordeelen. Wij kunnen dan sympathie hebben voor de edele dwaasheid der Boeren, doch wij moeten hen beklagen, zonder hun gelijk te geven. Welnu wij oordeelen anders, wij oordeelen, Goddank, anders. Laat ons erkennen dat de Boeren handelen naar beginselen die in de wereld afgedaan hebben. Het is verouderd te gelooven aan recht boven macht. Ja, dat is ongetwijfeld verouderd. En ziet . . . wij keuren dit nu eensklaps goed. Wij ontwaken uit onze verdooving. De nevelen onzer wijze beschouwingen scheuren. Daar schrijft Engeland voort, drager der hoogste beschaving van het heden en der ontwikkeling der wereld in de

naaste toekomst, het zet een stap verder op zijn wereldhistorische baan, en . . . wij keuren het onvoorwaardelijk af, wij zeggen: dit is onrecht. Daar is een klein volk, in getal nauwelijks een volk te noemen, het waagt een wanhopigen tegenweer te bieden, het doet een dwaasheid, maar het doet die met God, en . . . wij zeggen, niet alleen met ons gevoel maar uit volle overtuiging: deze kleine schare strijdt voor het recht in de wereld.

Laat ons dan beseffen dat ons tegenwoordig oordeel in dezen geheel strijdt met onze gewoonten en wijze inzichten. Laat ons God danken voor het ontwaken van zedelijk gevoel ook in ons midden.

III.

Ons gemoed is vol niet alleen van sympathie voor de Boeren maar ook van rouw over Engeland: het protestantsche Engeland, het Engeland van onzen stadhouder-koning, het land van het krachtige, praktische Christendom dat zich betoont in zending, in een uitwendige zending, het Engeland, dat gedurende deze geheele 19^e eeuw zoovele uitnemeude schrijvers, dichters, denkers, leeraars, predikers heeft voortgebracht. Hoeveel hebben wij van hen geleerd; voor onze geestelijke ontwikkeling kunnen wij Engeland evenmin missen als Duitschland. Van al die groote mannen die mij, terwijl ik dit neerschrijf, voor den

geest zweven, bepaald op zedelijk gebied leidslieden en voorgangers, noem ik slechts één: Gladstone. Hij heeft met zooveel nadruk met de daad gewaarschuwd tegen de zonde die aan de deur lag voor het engelsche volk, juist bij deze zuid-afrikaansche zaken; maar sedert Kaïn's broedermoord bestaat de geschiedenis uit waarschuwingen die in den wind zijn geslagen. Ook het Engelsche volk onzer eeuw heeft de hoogste zedelijke waarheden gehoord, het heeft ze aan de wereld gepredikt... en toch is het mogelijk geweest dat het dezen snooden oorlog ondernam.

Ontzettend groot is de macht der duisternis in de wereld, de harten en de oogen der menschen verblindend. Een kreet van smartelijke verbazing is nog onlangs overal opgegaan, toen het bleek dat het fransche volk doof was voor de stem der gerechtigheid. Maar nog erger verkrachting van het recht is hetgeen Engeland nu bestaat. Het ergste is, dat velen er een glimp van vroomheid aan geven. Wel zijn er stemmen ook in Engeland die krachtig tegen dezen oorlog getuigen; maar zij blijven uitzonderingen: de gezaghebbende mannen verklaren, en de menigte gelooft, dat deze roekelooze krijg de zaak van beschaving en menschelijkheid moet dienen. Als de snoode toeleg gelukt, zal men in Engeland God danken voor de behaalde zegepraal. Zulk een ver-

blinding nu stuit ons tegen de borst; wij kunnen begrijpen dat engelsche vroomheid heden bij velen als farizeesche schijnheiligheid weerzin wekt.

Zulk een verblinding nu gaat aan den val vooraf. Wij zijn vast overtuigd dat voor Eugelands grootheid en glorie deze oorlog het begin is van het einde. Het is natuurlijk mogelijk dat Engeland door zijn overmacht de overwinning behaalt; maar de Boeren, vast besloten zich niet te laten knechten, zullen wanhopig strijden, en, als zij vallen, de kiem van verzet als hun erfenis overdragen op het volgend geslacht. Met Engelauds heerschappij in Zuid-Afrika is het voor goed gedaan; zoo niet nu, dan over 50 jaar. En deze oorlog zal offers kosten, zelfs voor het rijke en machtige land te zwaar. Het allerzwaarste zal wezen: de zedelijke invloed van Engeland in de wereld.

Dit nu kunnen wij niet zonder bitter leed aanzien. Geen der groote natiën die aan het hoofd der beschaving staan, kan gemist worden; als een er van afvalt van zijn hooge plaats, dan ontstaat een leegte, een gemis dat niet kan vergoed worden. Van geen volk geldt dit meer dan van het engelsche Velen gevoelen met mij hoe machtig de invloed van Engeland op ons geestelijk leven heeft gewerkt, hoe veel ook wij, Hollanders, aan onze naburen van over zee verplicht zijn. Men zegge niet dat dit buiten de

questie van den dag omgaat en ook voortaan hetzelfde kan blijven. Een zoo diep ingrijpende misdaad als deze oorlog is geen feit waar men over heen kan zien, waar men aan kan voorbijgaan, waarvan de beteekenis tot een enkel levensgebied beperkt is; het is geen politiek feit dat het volksleven niet raakt. Engeland dat gedooft dat zijne gehuurde soldaten in Zuid-Afrika een klein, kloek volk van godvruchtige Protestanten, een volk dat voor zijn vrijheid strijdt, gaan uitmoorden, en dat in het belang der aanzienlijken die azen op den buit der goudmijnen: — zulk een land is Engeland niet meer.

Er is uit elken val een opstanding mogelijk, voor de personen, voor de volken. Laat ons dan bidden voor onze broeders, laat ons bidden voor de bekeering van Engeland.

IV.

Niet minder dan de verblindings van het engelsche volk treft ons de houding der groote en kleine staten van Europa. Een oorlog als deze is als een bliksemstraal, die plotseling doet zien hoe de omgeving is. Hij is een toetssteen voor het zedelijk peil der wereld. Nu de tegenstelling tusschen recht en onrecht zoo scherp uitkomt, is daarin een roepstem Gods tot vorsten en volken. Hoe wordt die roepstem vernomen?

Bij de volken is het gevoel voor recht in deze zaak krachtig ontwaakt. Het sterkst bij ons in Nederland, waar ook het natuurlijk gevoel medewerkt; maar toch ook uit andere landen, Duitschland, Frankrijk, Rusland komen nadrukkelijke uitingen van verontwaardiging over wat Engeland dorst bestaan. Ik wil niet te veel zeggen: noch dat deze overtuiging algemeen, noch dat zij overal even zuiver is; er zijn maar al te veel invloeden, die de publieke opinie op een dwaalspoor leiden. Doch dat er een merkwaardige beweging is in de gemoederen, afkeer van den trouweloozen onderdrukker, sterke sympathie voor het volk dat zijn vrijheid verdedigt: dit valt niet te ontkennen.

Wat echter evenmin verborgen is, en wat ons met bezorgdheid vervult, is dat zonder uitzondering de regeeringen op deze volkstem geen weerklank geven. Wat de vorsten en ministers persoonlijk gevoelen blijve boven verdenking; als regeering spreekt geen bewindsman voor het recht

Misschien zegt men dat het den onderdaan, den leek slecht past zich een oordeel aan te matigen over de door hem niet doorgronde geheimenissen der diplomaten. Helaas, het ligt maar al te klaar aan den dag wat in dien diplomatischen doolhof het geheim is: vrees en baatzucht. Alle mogelijkheden zijn bang den storm te ontketenen, waarvan

niemand de verwoestingen te voren kan berekenen; met ongeëvenaarde kunst en moeite gelukt het den vrede in Europa te bewaren en de slagvaardige legers der honderduizenden in toom te houden. Uit de verwickelingen weten dan de groote mogendheden voor zich zelf nog wat voordeelen te behalen; berusting of toestemming wordt betaald met havens of eilanden in andere werelddeelen.

Is dit niet een zeer gezonde en verstandige politiek? Wellicht zal de geschiedenis eens uitwijzen dat zij uiterst klein en kortzichtig is geweest. Maar wij hebben niet vooruit te loopen op het oordeel van het nageslacht, nog minder ons daarnaar te richten. Wij zijn gebonden, staten zoowel als personen, aan trouw en recht. Nu is het voor aller oogen openbaar dat de vrede in Europa bewaard wordt ten koste van het recht. Armenische Christenen zijn bij duizenden vermoord; Finland wordt geknecht tegen de bezworen staatsregeling; in Frankrijk is er geen recht voor Dreyfus, van wiens onschuld de hoogste rechtbank van het land zich toch overtuigd toont; Europa laat Engeland begaan in het verdelgen van het broedervolk in Zuid-Afrika.

Zonder twijfel: de vrede wordt bewaard. Is dit niet genoeg? Zou men anders willen? Durft men het anders wenschen? Het schijnt roekeloos. En toch: er kan een prijs zijn zelfs voor den vrede te

duur. Want boven rust en stoffelijke welvaart staan de geestelijke goederen. Wanneer het gevoel daarvan ontwaakt en de geestdrift voor het recht, dan gaat men de wijsheid en slimheid der regeerders verachten, die de hooge ideeën niet aandurven.

Dit is allerminst bedoeld in revolutionairen zin. Ik behoor in 't geheel niet tot hen die dwepen of lichtzinnig spelen met nieuwe leuzen; ik koester geen hoogen dunk van het zedelijk gehalte der denkbeelden en drijfveeren die de partijen der omwenteling bewegen. Het is volstrekt geen regel dat het volk het juiste gevoel heeft; de volksstem is in de meeste gevallen alles behalve de stem Gods. Maar wanneer de publieke opinie eens op het rechte spoor is, ontwaakt tot nobele gevoelens, dan is het zaak dat de regeeringen hierin toonen te deelèn, ze weten te leiden.

Hoe dit nu had kunnen geschieden, heb ik niet te behandelen. Ik schrijf geen politiek verhoog. Ieder begrijpt dat de mogendheden niet onbesuisd legers en vloten naar Zuid-Afrika zenden om Engeland te weerstaan. Maar niemand gelooft, dat door den ernstig gebleken wil der groote rijken, van den duit-schen keizer, die indertijd Transvaal scheen te steunen, Engeland niet zou gestuit zijn. Doch van dien wil bleek nu niets. En bedroefd en geërgerd ziet men dat de koers der geschiedenis bepaald wordt door lagere, min edele motieven.

Dit ééne punt stelde ik hier in het licht: het volk dat in dezen oordeelt naar zedelijken maatstaf, ziet dat de regeeringen alleen bedacht zijn op eigen veiligheid of voordeel, en nergens opkomen voor het geschonden recht en de vrijheid. Bang en baatzuchtig. Hiervoor nu blijft de straf niet uit. De tweespalt tusschen het volk en zijn leidslieden is dan het gevaarlijkst, wanneer het volk warm wordt voor, en een waar besef heeft van het recht, terwijl de bewindhebbers koel blijven en wereldwijs, cynisch en sceptisch. Dit is de revolutie van boven af; misschien de eenige die werkelijk te vreezen is.

V.

Ieder weet waarin het geheim is van der Boeren moed en kracht: in hun geloof. Luide hoort men dat geloof prijzen, opmerkelijk genoeg ook door velen, die er zelf vreemd aan zijn. Zulk een lof moge wat zonderling klinken; laat ons blijde zijn dat velen althans erkennen dat de mensch die gelooft, krachtig is en vast gaat. Maar, dat geloof worde dan ook in zijn volle beteekenis opgevat. Niet hun geloof, of, gelijk men verzwakkend en bleek zegt, hun idealisme, is der Boeren kracht; maar God in wien zij gelooven, op wien zij steunen.

Al te vaak spreekt men alsof geloof op zichzelf reeds baat, afgezien van de vraag of het op in-

beelding berust dan of de hoogere wereld. die het erkent, werkelijk bestaat. In den strijd kunnen immers beide partijen meenen het recht aan haar zijde te hebben, beide dus in dat geloof even sterk zijn. Doch dit is niet zoo. Niet in opwinding of waan of zelfbedrog schuilt kracht, maar in het recht zelf, voor wie er aan gelooft en het dan ook werkelijk aan zijn zijde heeft. Boven het geloof der Boeren staat hun goed recht, en „de God die recht en waarheid wreekt”.

Laat deze oorlog onze gedachten en gevoelens dus richten op God. Dat onze overdenking niet deze zij: het is toch een goede zaak een geloovig idealist te wezen; maar dat wij vaster en dieper verstaan wat het zegt: God regeert.

God regeert: natuurlijk evenzeer in de gewone als in de buitengewone omstandigheden. Maar de alledaagsche loop der dingen brengt het ons vaak zoo weinig nabij. Onze ontwikkeling en beschaving verbergt God maar al te zeer voor ons oog. De vrome worstelt om aan God vast te houden en iets van zijn bestuur te erkennen. Doch het hart is maar al te weinig vatbaar en geneigd om er iets van op te merken, zoolang geen bijzondere dingen er toe dwingen.

In den storm van den oorlog, wanneer mensche-lijke berekeningen falen en de uitkomst niet in der

menschen hand rust, wanneer geschiedt wat de menschen hadden gehoopt en verkondigd dat niet gebeuren kon, dan wordt Gods stem weer duidelijker vernomen: een roepstem om zich tot Hem te keeren die het lot der volken bepaalt en de wereld regeert. De Heer regeert; vreugde en schrik zijn voor zijn aangezicht.

Dit te erkennen, zich aan God te onderwerpen: ziedaar het geloof. Daarin weet en gevoelt de mensch zich verbonden met God-almachtig. Doende wat recht is, vertrouwend op God, kalm voor de toekomst, welke ook de uitslag moge zijn, is hij in den weg Gods en mag daarom zeker zijn dat God met hem is. Dit besef spreekt uit de uitingen en de daden die wij van de Boeren hebben vernomen. Steunen zij op eigen kracht, waar zij zoo vermetel optrekken? Zij vertrouwen op God. Zijn zij dan zeker van de overwinning? Zij zijn zeker van hun recht.

Dit voorbeeld van geloof dat zij aan de wereld geven is hetzelfde als wat spreekt uit ons nog in de harten levend WILHELMUS-lied. Het predikt niet de kracht van een gevoel of gezindheid, het predikt God, den levenden God.

VI.

Hoe zal deze oorlog eindigen? Zoo vragen wij en wij weten het niet. De uitkomst is onzeker. Hier

schuilt evenwel een geestelijke moeilijkheid, door velen in deze weken diep gevoeld. Wanneer wij zeggen dat de Boeren optrekken met God voor hun vrijheid, dan nemen wij aan dat de overwinning hun toekomt. Wanneer wij zeggen: God regeert, dan sluit dit in dat Hij het recht zal doen zegevieren. Wij denken aan het lied van Gustaaf Adolf:

Ons heeft de Heiland vergewist,
Dat aller boozen macht en list
Niet ons, maar hen zal krenken.
Hun roem verkeert in hoon en spot;
God is met ons en wij met God,
Hij zal de zeeg' ons schenken.

Voor velen is de zaak der Boeren dan ook niet slechts een zaak van gebed (dat zij zij voor ons allen!), maar van geloof.

Als de Boeren zichzelf en geheel Zuid-Afrika vrij vechten, als de vierkleur van Transvaal wappert, te Durban en te Kaapstad, dan zullen velen zeggen: hier is Gods hand. Dan zal lof en dank opklimmen uit de bedehuizen niet alleen van Bloemfontein en Pretoria, maar ook van onze steden en dorpen. Zelfs velen die niet gewoon zijn de kerken te bezoeken, zullen dan ontroerd erkennen: God regeert. Dit zal zijn niet alleen stof tot danken, maar een versterking van persoonlijk geloof, waarnaar — ik weet het — velen met angstig verlangen uitzien.

Er zijn er wier belangstelling dezen oorlog volgt met de vraag in het hart: is er een God? De overwinning der Boeren zal hen tot God brengen — missehien. Zeker zal de nederlaag van het recht maken dat zij zich afwenden, verbijsterd en verslagen: ziet gij wel, God spreekt en handelt niet, de loop der wereld gaat buiten Hem om, het onrecht triomfeert.

God moet de zege schenken aan de Boeren: zoo zeggen, of denken althans, velen. En — indien God het nu anders besehikt? Zou dit onmogelijk zijn?

God heeft reeds zooveel kwaad gedoogd in de wereld. Toen Jezus stierf op Golgotha, konden de vijanden spotten: waar is nu zijn God? En God zweeg.

Dit is het oude, eeuwige raadsel in het leven der volken gelijk der enkele menschen. De goddelooze is voorspoedig, de raad der boozen gelukt. God moge het verhoeden, maar het kan zijn dat hij ook nu toelaat dat de engelsche macht de kleine vrije volken van Zuid-Afrika uitroeit.

Wat dit ten gevolge zou hebben voor de eeuw die voor de deur staat, wagen wij niet te gissen. Nog eens: het is ons niet gegeven den raad Gods te ontvouwen in het drama dat in de geschiedenis onzer dagen afspeelt. Maar wij blijven zeggen: God regeert, ook al gaat het tegen onze wenschen, ja

tegen ons geloof in, ook al triomfeert het onrecht.

Golgotha: ziedaar wat de wereldgeschiedenis verklaart. De rechtvaardige komt om, en niemand merkt er op. De Zoon Gods sterft, en God laat het toe. De macht der duisternis heeft hare ure in de wereld. Maar de gestorvene wordt de Heiland der wereld, hij staat op uit het graf, en de overste dezer wereld is verslagen.

Dit offer is eenig. Het kan niet herhaald worden. Geen der meest ontroerende bladzijden uit de geschiedenis is er mede te vergelijken. Maar het werpt op al die bladzijden een helder licht. Het lijden der rechtvaardigen, de ondergang der vromen; wij denken aan Port-Royal, aan de Stundisten in Rusland, nu aan de Boeren in Zuid-Afrika; kan plaats hebben, ook al leven en strijden zij voor God. Laat ons erkennen dat het voorzegd is: het booze zal nog menige zege behalen, het kan nog donkerder worden in de wereld. Toch weten wij zeker dat Gods eeuwig koninkrijk bestaat en niet vernietigd kan worden.

Dit zijn raadselen. Wij bidden dat zij in den schok dien wij beleven, niet te duister en niet te pijnlijk mogen worden. Wij bidden ook dat God de kracht schenke, uitwendig en geestelijk, om te dragen wat Hij oplegt.

Wij wagen niet voorspellingen te doen. Alleen

dit, mijn lezer, willen wij vasthouden. Wanneer de overwinning is aan de zijde der Boeren, zullen wij zeggen: dit heeft God gedaan, en wij zullen juichen en danken, omdat wij zoo duidelijk zien en zoo goed begrijpen: God heeft het gedaan. Maar, mochten zij ondergaan, ook dan moeten wij zeggen: dit heeft God gedaan; en al begrijpen wij het niet, wij buigen het hoofd, neen, wij heffen het op, en gelooven dat als het donker wordt in de wereld, God met zijn verlossingen naderbij komt.

